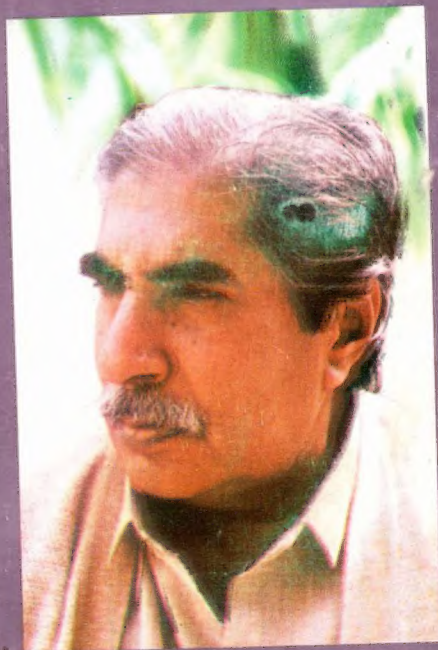

ایک سچ لکچر

شیخ ایاز

لَیو سَیج لَکَن ۾

شاعري

شيخ اياز

نوي فيلڊس پبلڪيشنس

ٽنڊ وولي محمد حيدرآباد سنڌ

۱۹۸۸

نيو فيلڊس پبليڪيشنس جو ڪتاب نمبر 5 سٽو ۾
ڇپائيندڙ نيو فيلڊس پبليڪيشنس

ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد سنڌ.

ڇپيندڙ نيو فيميس پرنٽنگ پريس

هوم اسٽيڊ هال ڇاڙهي، حيدرآباد.

جنوري 1988ع

پيو ايڊيشن

20/- روپيا

قهامت

35/- روپيا

آفسيٽ پيپر ۽ پڪي جلد سان

(سڀ حق ۽ واسطا قائم)

LARYO SIJJ LAKAN MEEN (Poetry) written by
SHAIKH AYAZ. Published by New Fields Publicati-
ons, TandoWali Mohammed Hyderabad Sind. Pakistan
First Edition February 1980. Second Edition January
1988. Price Per Copy Rs. 20/-

هن ڪتاب جو پهريون ايڊيشن فيبروري ۱۹۸۰ع ۾ محمد ابراهيم جويي،
صدر سنڌي اديبن جي سهڪاري سنگت حيدرآباد، سنڌ يونيورسٽي
پريس، حيدرآباد مان ڇپرائي پڌرو ڪيو.

ناشر طرفان

شاعر شيخ اياز، ۱۹۷۵ع جي شروع کان حالتن جي زد
۾ رهيو، ۽ خاموش رهيو.

باز گشتم از سخن زيرا که نيست
در سخن معني و در معني سخن (فيضي)

آن کان پنج سال اڳ، ۱۹۷۰ع ۾، ”ڪپر ٿو ڪن ڪري“ جي تخليق کان پوءِ، ۱۹۷۴ع جي آخر تائين، هن منظوم سنڌي ڊراما ”ڀڳت سنگھ کي قلعي“ ۽ هيءُ زير نظر شعري مجموعو ”لڙيو سچ لکن ۾“ اسان کي ڏنا. انهن پنجن سالن ۾ هن ”نيل ڪنٺ اور نيم ڪي ٻئي“ جي عنوان سان ڪيئي اعليٰ اردو گيت ۽ نظم به تخليق ڪيا، جي اڃا شايع ٿي نه سگهيا آهن. پر ان کان پوءِ گذريل پنج سال، هن جي شاعريءَ جي ”بيوفا سریت“ هن کان رٽل رهي ۽ اسين هن جي هر طرح جي شعري تخليق کان محروم رهياسين. هيءُ عرصو هن جو ڏيان، البت، پنهنجي سنڌي شعر جي پنجابي ۽ اردو ترجمن ڏانهن رهيو، جيڪي پوءِ ڪتابي صورت ۾ الڳ الڳ ”جونيگل ني، آڪيا“ (مترجم- احمد سليم) ۽ ”حلقه ميري زنجير کا“ (مترجم- فهميده رياض) جي نالن سان شايع ٿيا. هن عرصي ۾ هن ڪافي ڪجهه منصبي نوع جا مضمون به سنڌي، اردو ۽ انگريزيءَ ۾ لکيا ۽ ٻن ڪيئي تقريرون ڪيون، ۽، ان سڀ کان وڌيڪ تاريخي ناول لاءِ مواد به ڪٺو ڪيو، جو هاڻي وٽس زير تصنيف آهي. هن جي هنن پنجن سالن جي ان بي ڪيف جاکوڙ مان اسان جي لکڻي ۾ شديد آن ناول جي امڪان جي ليک ٿي آيل هجي— ۽ ان کي به اسين پنهنجي لاءِ وڏي هڪ نعمت شمار ڪنداسين.

هيءَ شعري مجموعو، ”لڙيو سچ لکن ۾“، جيئن اُن جي نالي مان پترو آهي ۽ پڻ اُن جي فهرست ۾ آيل وائين جي هر ابتدائي پد مان ڏسي سگهجي ٿو، شاعر جي انتهائي نراسائيءَ جي ڪيفيت جو ترجمان آهي؛ باڪ نراسائيءَ کان وڌيڪ، پڙهندڙ کي، شايد، اُن جي ڪيفيت ناخوشيءَ يا ناراضپي جي محسوس ٿئي- ناخوشي يا ناراضپو، شديد کان شديد، ايترو شديد، جو اُن کان وڌيڪ ڪنهن وصال جي تانگهه، ڪنهن تبديل جو آسنگ ۽ اُن وصال يا اُن تبديل لاءِ وڌيڪ ٻيءَ ڪنهن تيز آس جو اظهار شايد ئي ڪو ٿي سگهي.

”مون کي منهنجي جيئري ملڻو ناهين مور —

پڻءِ ڀاري، گهر ڏور

”پوءِ به ڦٽان ڇانو“ آ پرين تنهنجو پور —

پڻءِ ڀاري، گهر ڏور

(ص ۸۶)

اياز جي شعر جو هيءَ مجموعو هن جي وائين جو مجموعو آهي، ۽ سڄي سنڌي ادب ۾ شايد ۽ جديد سنڌي ادب ۾ يقينن هيءَ پهريون خالص وائين جو مجموعو آهي، جو شايع ٿي رهيو آهي. هن مجموعي ۾ جملي چاهڪ واپون آيل آهن — ۽ آئيد آهي ته اسان جا ادب شناس ۽ نڪتہ سنج، محترم ۽ لائق پڙهندڙ ڏسندا ته اُن جي هر ڊڪ وائي ۽ هر وائيءَ جي هر هڪ مصرع هڪ روشن لڙهي آهي، جنهن ۾ معنيٰ ۽ جذبي جا موتي پوئل آهن.

دل هر قطره را گر برشکافي

برون آيد آزو صد بحر صافي (فيضي)

فهرست

- ۹ - ۱- ووژيندي مون وات....
- ۱۰ - ۲- ڪوبه نه آهر ڪند....
- ۱۱ - ۳- هو جي ڪالهه ٿڌي....
- ۱۳ - ۴- اڄ نه پنجهي ويا هوڪ....
- ۱۴ - ۵- موت ڪيا سڀ مات....
- ۱۵ - ۶- ڪاريهر جو ٻيڪ....
- ۱۶ - ۷- توڙي هوئيءَ ڌر....
- ۱۸ - ۸- مڙيون مالهيون....
- ۱۹ - ۹- ڪٿا رات ڪلال....
- ۲۱ - ۱۰- پينر! ڪهڙو پت؟....
- ۲۲ - ۱۱- ٺاهي موت ميار....
- ۲۴ - ۱۲- ڪارونجهر تي ڪاري رات....
- ۲۵ - ۱۳- هو جي سيڻ ڪيام....
- ۲۶ - ۱۴- ڪئن ڪو ڪيوڪاري....
- ۲۸ - ۱۵- لڳون لال، لير....
- ۲۹ - ۱۶- آڏر پڪيٽڙا پار....
- ۳۰ - ۱۷- ويٺو ڍڄ ڪيوم....
- ۳۱ - ۱۸- رگ ڏنائون رات....
- ۳۳ - ۱۹- ٽرتي! ڪوئي دان؟....
- ۳۴ - ۲۰- ڏينهن ته آهي ڏند....
- ۳۵ - ۲۱- جيڏيون جنهن ويرا....
- ۳۶ - ۲۲- سارير سڀ ڄمار....
- ۳۷ - ۲۳- آڇ، آڇ، گهڙوري، گهاء!....
- ۳۸ - ۲۴- واري، پنهنجو پاڻ....
- ۴۰ - ۲۵- ڪيچ وٺن ڪونجون....
- ۴۱ - ۲۶- بر نه سي بوت....
- ۴۲ - ۲۷- تون ئي ٺاه ملير....
- ۴۳ - ۲۸- جان جان جيان آن....
- ۴۴ - ۲۹- مڪي چار چتن....
- ۴۶ - ۳۰- جيڏيون شال جين....
- ۴۷ - ۳۱- تون ته وسين هي پار....
- ۴۹ - ۳۲- آڦ سدا هي پار....
- ۵۰ - ۳۳- پيچ پنيءَ پيچ، گهڙ....

- ۵۱ - ۳۴ آرث نه اوبيمه آن....
 ۵۲ - ۳۵ ساوک رت پر سانورا!....
 ۵۳ - ۳۶ توکان سوا مينترا!....
 ۵۴ - ۳۷ هي جا دؤنرن ذات....
 ۵۵ - ۳۸ چارين پر چايون....
 ۵۶ - ۳۹ لنځ لنځ نکتي لات....
 ۵۷ - ۴۰ مټي تن مچن....
 ۵۹ - ۴۱ رتو رنو رات....
 ۶۰ - ۴۲ جبل جاڙ وڌاء....
 ۶۱ - ۴۳ جر- ڏيئا جهڙڪن....
 ۶۲ - ۴۴ نوکي ڪهڙي ڪل!....
 ۶۵ - ۴۵ پيچ پني پوتار....
 ۶۷ - ۴۶ ساجهر توڙي سنجهم....
 ۶۸ - ۴۷ جي جهڙپايو آپ....
 ۶۹ - ۴۸ نيٺ ته بادل برسيا....
 ۷۰ - ۴۹ چن چن ڪن ٿا چن....
 ۷۲ - ۵۰ وچون وجهي ور....
 ۷۳ - ۵۱ اڪيون اڪين ساڻ....
 ۷۴ - ۵۲ آر آڪاري ڪيرا!....
 ۷۵ - ۵۳ رتا مولهم مٿن....
 ۷۶ - ۵۴ ٻڌيءَ تڻ نه آچ....
 ۷۷ - ۵۵ ڪام نه ڪرهي مار....
 ۷۸ - ۵۶ جهڙين آگارين ڪيسين سيڪيان هٿر!....
 ۷۹ - ۵۷ سانجهي سج ٻڙو....
 ۸۰ - ۵۸ ڪٿي رات پٽي!....
 ۸۱ - ۵۹ واکا ڪري واڌا!....
 ۸۲ - ۶۰ هي تنهنجي پاري....
 ۸۳ - ۶۱ او شل هوت اچن!....
 ۸۴ - ۶۲ تنهنجي جوڙ جهلڪ....
 ۸۵ - ۶۳ آڌر، آڙي او ڪانگ!....
 ۸۶ - ۶۴ پڙه پاري، گهر ڏور....
 ۸۷ - ۶۵ ڪل ڪٿوري جيئن....
 ۸۸ - ۶۶ ڪڪر جهڙ ڪارو....

لڙو لڄ لکن ۾ راسيون رٿائين
هون ڪي ماريائين انهن اونداهي ڪري
— شاهه

ماضي ۽ مستقبل جي نالي

وايئون

○

ووڙيندي سون وات

لڙو سج لکن ۾ .

چپر منجه چپي ويا، لڙو سون وات کي .

لڙو سج لکن ۾

کيڏو، اهو ٻنڌ هو نه ڪا چانو نه چات .

لڙو سج لکن ۾ .

اونڌاهي ۽ اوجھرو، لڙو جيئن جات .

لڙو سج لکن ۾ .

○

ڪوبه نه آيسر ڪڍ

اونسي تن جي آڏ-

چپر ڪاله چڏي ويا

ور ور ڏيندم ڪيترا

اونسي ڳوٺي وڌا

چپر ڪاله چڏي ويا

آءُ، آهي ئي ڏاکڙا،

هو جي ڏونگر ڏڏ-

چپر ڪاله چڏي ويا

○

هُوَ جِي ڪاله ٿڌي
 چپڙ منجه ڇڏي
 ڪُھ ڄاڻان ڪاڏي ويا !

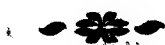
هءِ ، ويا هُو قافلا
 ڪهڙيءَ لوءِ لڏي !
 ڪُھ ڄاڻان ڪاڏي ويا !

آڌر اوري نِجھرا
 آڏيءَ رات آڏي
 ڪُھ ڄاڻان ڪاڏي ويا !

جن جا پيرا پوڄيا
 منهنجي جيءَ ڇڏي
 ڪُھ ڄاڻان ڪاڏي ويا !

واڪا واڪا واءِ مان
 ٿي اُڄُ سِجُ سڏي
 ڪُھ ڄاڻان ڪاڏي ويا !

ٻوڙها روڪي ٻوليان
 جبل، جاء ته ٿي!
 ڪه جانان ڪاڏي ويا!

اڄ ته بجهي ويا هوڪ

اوندھ اندوڪار ۾

راھو* جن رڙڪي پيو

ڪر مان ڪڍي ڪوڪ

اوندھ اندوڪار ۾

ڪيچڙ ۾ ڪيڙا لڳا

سڀ کان سڳر ٿوڪ

اوندھ اندوڪار ۾

آپري ايندو اوچتو

نيٺ ته نيزي نوڪ

اوندھ اندوڪار ۾

* راھو = هندو ديوتا جو هڪ دھيت، جو سج ۽ چنڊ کي رڙڪي ويندو آھي.

○

موتَ ڪيا سڀُ ماتِ

هُوندا ڪيرِ حياتِ -

ڪيئن ڪيان ڪاڏي وڃان؟

تارَن پُنه سان ٿي چڪي

نيچُ نگر جي راتِ -

ڪيئن ڪيان ڪاڏي وڃان؟

ڪيسين سُپنا سڄُ جا

وائي سانڍي واتِ !

ڪيئن ڪيان ڪاڏي وڃان؟

اونده اندوڪارِ ۾

آءُ، ڏکوئي ذاتِ -

ڪيئن ڪيان ڪاڏي وڃان؟

○

ڪاريهر جو پڪُ

ڏکي ننڊ ڏهاڳ جي

چنڊ پٽيهي عاج جي

ڪل ڪل پوڙهو ڪڪُ.

ڏکي ننڊ ڏهاڳ جي

وہ ساگر ۾ ويو ٻڏي

ڇڻ تہ سھائو پڪُ.

ڏکي ننڊ ڏهاڳ جي

رات گھري راڪس جان

ننڊ نندري پڪُ.

ڏکي ننڊ ڏهاڳ جي

•••

○

توڙي پوٽيءَ در،

ننڊ اچي ٿي ڪاڏ ٿي!

گورا چپر پيار جا

پڪيءَ گهايل پر،

ننڊ اچي ٿي ڪاڏ ٿي!

پويان پاڇا رات جا

ڪاريهر جا ڪر،

ننڊ اچي ٿي ڪاڏ ٿي!

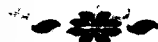
اڦا هي آبي وڌجو

ڀيرو، ان جي ڀر،

ننڊ اچي ٿي ڪاڏ ٿي!

اورانهين جا آفسنا
 ڏورانھين جا ڏر
 ننب اچي ئي ڪانه ٿي!

سُپنا مُنهنجي ساهه جا
 ڪنهن کي تَنهنجي ڪرا
 ننب اچي ئي ڪانه ٿي!

○

مَيُون مالهيُون

سکا موتئي گجرا

آيا ڏينهن ڏهاڪ جا

چوڻيون چڪ ٿيون،

سُکا موتئي گجرا

نوڙي ڪيڏيون نندڙيون

چوڏينهن چنڊ نيون!

سُکا موتئي گجرا

ڪه ڄاڻون ايندا ڪڏهن،

ڪيسين جاڙ جيون!

سُکا موتئي گجرا

ڪُنا رات ڪَلَل،
ميڙو ٺاهي مڏُ تي

رات نه ڀاڪر پيار جي
چنڊُ نه ڪنهن جي ڍالِ!
ميڙو ٺاهي مڏُ تي

پيئڻ کي پوئو ڪيو
جيئڻ جي جنجالِ،
ميڙو ٺاهي مڏُ تي

مٿان مٿن هٿڙا
سيڪي ٿيا سالِ،
ميڙو ٺاهي مڏُ تي

وَرَنهَ وَلَهَ وَهَاتِيَا
 سُوڙها مَائِيءَ لال،
 ميڙو ڏاهي مڏُ تي

بِهَ بَهَ ڪَن ٿا ٻاٽ ۾
 هاڻي چورَ چَنڊال،
 ميڙو ڏاهي مڏُ تي.

○○

پينر! ڪهڙو ڀٽ؟

چننڊ ڪيڀي؟ لٽ

مون کي گيت نه آڻڻي

راڻ جهڙيءَ رات ۾

ڪنهن کي سيعار ڇڏي؟

مون کي گيت نه آڻڻي

ڪهڙو ڪينر کي ڏياں

آڏيءَ جو آڻت؟

مون کي گيت نه آڻڻي

پڙ ڪاڀان ڪنهن باهه سان

پنهنجو ٽارونءَ ٿت!

مون کي گيت نه آڻڻي

ناهي موتُ ميارَ

ووه ميان، وو، وو ميان!

صليبن جي ساهونَ

کيڏي آه قطارَ!

ووه ميان، وو، وو ميان!

لُريءَ ۾ لڙڪن پيا

ڪنڌَ نوايل پار،

ووه ميان، وو، وو ميان!

آهن آڏُ ڦلارَ ۾

کيڏا ڪپيل ڌارَ!

ووه ميان، وو، وو ميان!

لالَ لهوءَ ۾ لوندڙيون

کيڏا ڪيرَ ڪپارَ!

ووه ميان، وو، وو ميان!

آگهو ميان اڪيون
 پوي جئن نه پچارا!
 ووءِ ميان، وو، وو ميان!

سانڀي رکو ساهه ۾
 پنهنجا قول قرار!
 ووءِ ميان، وو، وو ميان!

○

کارونجهر تي ڪاري رات -

اونداهو آڪاسُ مٿان، ڪنهن ٿاري ناهي تات !

ڪاٺي پڪُ پُڪار نه آئي، لُٺ لُٺ ڳولي لات !

ڪالهه ڏٺاسين ڏيما ڏيما، مور ٿيا جي مات .

شال وري ڪا ڪوڪ ڪٽاري، چيري چپ چپات !

○

هو جي سين ڪيام

ڪهڙيءَ واٽ وِيام؟

آءُ ته پُئس پندَ ڀر !

جاگي جاگي، جيئڙي

ڪا جا جهپ لڳام

آءُ ته پُئس پندَ ڀر !

ڪه ڄاڻان هن ڪوه ڀر

پنهنوءَ سڏ سڻيڻام !

آءُ ته پُئس پندَ ڀر !

هت هت هوت ڀروچ جا

پرجهي پير ڪنيام،

آءُ ته پُئس پندَ ڀر !

دوري هن جي ديس جي

سوچي نيڻ پنام،

آءُ ته پُئس پندَ ڀر !

ڪئن ڪو ڪوڪاري -

مڙني ملڪ اچي وئي

ڏنوليون ڏڱ چڙي ويا، گهٽ ٻه ٽي ٻاري -

مڙني ملڪ اچي وئي

آهي ڏوڙ ڏسڻ تي، هرڪنهن اوتاري -

مڙني ملڪ اچي وئي

واڪي وڻ چڙي ڏنو، نعري ٺاڪاري -

مڙني ملڪ اچي وئي

هيل ته سائو پڻ پي، ڪونه چڙيو ٻاري !

مڙني ملڪ اچي وئي

آهي ڪاٺي چٽنگ جا ٻارڻ ڪي ٻاري ؟

مڙني ملڪ اچي وئي

آهي ڪو ڪوهيار جو ڏونگر ڪي ڌاري ؟

مڙني ملڪ اچي وئي

ڏهن جنن ڌڌڪي پيو، ڪير گهري ڪاري؟

مڙني ماڻ اچي وئي

چيون ڪيهر ڪر ٿيون، چيلهه ڀڳي چاري -

مڙني ماڻ اچي وئي

جن ڪا ڏاڻن ڏيهه ڪي پيئي ڏهڪاري -

مڙني ماڻ اچي وئي

هيءَ وسهر وه نئين، ماري يا ڪاري -

مڙني ماڻ اچي وئي

چون ڇڏين ٿو تون به اڄ وائيءَ ڪي واري!

مڙني ماڻ اچي وئي

لقون لال ليار،

کير چميندو چاه مان؟

کولي لين کونه ٿا، کلهي کوڏيا يار.

جوئي جڳ جي او ميان کهڙي سار وسار!

توڙي ڏونگر ڏاکڙا، پنڌ، پراهان پار،

ڏاهي ڏک نه آڙيا ويڳاڻا ويچار،

مان ۽ سنهنجو پنڌڙو، پي کنهن کوھ ميار!

اُڏر پڪيئڙا يارَ

پُٺا ٻولڻ ڏينھڙا

ڪيڻ ڪيڏيءَ اوڪ سان اندر جي آپٽار!

آپري آٽر وڃُ جان ٻوليڻ ٻولڻھار!

تَل قرايون چمڪيون وٺا مينگھ ملارَ

ڪيڏا وڏَ وجهي وئي تنهنجي ڪنڪ ڪٽار!

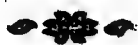
مارو توتسي موهيا ڍاڻي ڍنگھرن ڍارَ

چوڻي-چنتا تي ڪٺا وڳر جا ويچارَ

ریت نپاڻي رت سان تنهنجي آپ اڏارَ

مرندي ٿاين منڊ کان پلي تو نه پڪارَ

پُٺا ٻولڻ ڏينھڙا، اُڏر پڪيئڙا يار!

○

ويلو وِچَ ڪيوم

پنڌُ پرينءَ جو ڀرتي ٿي ويو

ڪوھ اڳي کان اوچاڻي ويا

ڪھ ۾ سڄُ ٻڌوم،

پنڌُ پرينءَ جو ڀرتي ٿي ويو

ڏُونگرَ ڏاڍِ اڳي کان اڳرا

جنن جنن ڏيلُ ڏريوم،

پنڌُ پرينءَ جو ڀرتي ٿي ويو

پٿرَ مان پڙلاءِ تہ آيو

ڇا، ڪنهن سڌُ ٻڌوم!

پنڌُ پرينءَ جو ڀرتي ٿي ويو

○

رڱُ ڏنائون راتِ،

وھائيءَ ڀرپاتِ،

ڪٽي ڪُنڀُ ڇڏي ويا

ڪُهنا ٻائي ڪاٺيون

مورڻيون ڪن ماتِ۔

ڪٽي ڪُنڀُ ڇڏي ويا

اوچڻ وڻ ولات جا

تاجي ڏيهي ذاتِ۔

ڪٽي ڪُنڀُ ڇڏي ويا

وائي لال لبس جي

گھر گھر وٺي واتِ۔

ڪٽي ڪُنڀُ ڇڏي ويا

جاگهي ساريون راتڙيون
جرگي جن جي ذات،

کٽي کٽي چڙي ويا

○

ڌرتي! ڪوئي دان؟

مون کان گيتَ رُسي ويا

ڪيندي ڏينهن لڳي ويا

ڪڪَ منجهان کان.

مون کان گيتَ رُسي ويا

وَر وَر پُٺي پاهران

سوئي ويو مهمان.

مون کان گيتَ رُسي ويا

گوندَر ڪينواري ڇڏي

منهنجي سُرَت سَجانُ.

مون کان گيتَ رُسي ويا

ڪنهن کي آءُ ڀسائين

آندر جو ارمان!

مون کان گيتَ رُسي ويا

○

دَينَهَن تَه آهي دَنبُ،

مان ۽ جِيئَن جَنبُ،

تو بن رات نه آئڙي

سُرڪي بينو سُون مٿان

تولہ ٿاڻي چَنبُ،

تو بن رات نه آئڙي

کيسين هر هر هيڪلو

ماڻهو گهوري مَنبُ،

تو بن رات نه آئڙي

جي تون سرچين ساڄڻان

گهوريان آ ۽ گُهَمبُ،

تو بن رات نه آئڙي

○

جيڏيون! جنهن ويرا
 واء لڻيا پيرا،
 مان ڪئن جيئنديس جت ري!

توڙي ڏونگر چوٽ تي
 ڏاڳهن جا ڏيرا،
 مان ڪئن جيئنديس جت ري!

پٽ لڳي ٿو پٽ جان،
 ڪهڙا ڪانڊيرا!
 مان ڪئن جيئنديس جت ري!

پنر! هن پنيور جا
 ماڻهو سڀ ميرا،
 مان ڪئن جيئنديس جت ري!

○

ساريم سڀ ڄمار
 پرت وندن جا پار،
 ڏٺي لهندم ڏکڙا
 اڪڙين جهڙ جهمي پيا،
 آئي مند ملار،
 ڏٺي لهندم ڏکڙا
 ڏورانهين ۾ ڏيسڙا
 سانگيئون جي سار،
 ڏٺي لهندم ڏکڙا
 ڌاريا ٿي جيڪي ٿيا
 مون کان سور نه ڌار،
 ڏٺي لهندم ڏکڙا

○

آج، آج گهوڙي گهاءَ!

تو بن چين نه آئيو

چيري چندن ڪاٺ جڻن

مون کي آج مهڪاءَ!

تو بن چين نه آئيو

ڪيري وڃ وجود تي

جر ۾ سڀ جرڪاءَ!

تو بن چين نه آئيو

آڏيءَ رات آڱار تي

سُهنجا آنڪ نهچاءَ!

تو بن چين نه آئيو

ڪيسين ساز ستا رهن

ڳاءَ، وري آج ڳاءَ!

تو بن چين نه آئيو

○

واري پنهنجو پاڻ،

آءُ آمرُ ٿي گيت ۾!

ڪر مندڻ ۽ ڪينرو

سانپ نه پيئي ساڻ،

آءُ آمرُ ٿي گيت ۾!

راڳ رڳو گهر پاڳ کان،

ڇر ٿي سيڪجهه ڄاڻ،

آءُ آمرُ ٿي گيت ۾!

جهڙس تارا جيءُ ۾

ڏنگو جيئن نياڻ،

آءُ آمرُ ٿي گيت ۾!

تو لڻ پيو سڀ ڪارڻي

مدائيءَ جو ساڻ،

آءُ آمرُ ٿي گيت ۾!

سَنَسو ساڪَ، کُساڪَ جو
 اِيائِن اَمِچاڻُ،
 آءُ آمُرُ ٿِي گيت ۾!

○

کـيچَ وٽـن کـونـجـونَ -

شام لٽي آهي

واريءَ سنجھ وڃائيا تنهنجا پيرا مونَ -

شام لٽي آهي

آءُ ائين ئي پنڌ ۾ توڙي پير پتون -

شام لٽي آهي

اڳريون آهن اڳ کان ڏونگر ڏاڍايون -

شام لٽي آهي

ڪيڏو ڏور لڳين، پيو ويجهو هوندين تون!

شام لٽي آهي

O

برُ نہ سڀي ٻوٽا، وڃو، وڃو هوتا،
مان ۽ پاڙو ڀرت جو!

مون هي ميرا ڪپڙا عمر سڄي ڏوٽا،
مان ۽ پاڙو ڀرت جو!

آڄ به آوڻا ڪالهه جڻن چنڊيون ۽ چوٽا،
مان ۽ پاڙو ڀرت جو!

ڪيڏا آيا ڪيچ مان ڪر ڪاهي ڪوٽا!
مان ۽ پاڙو ڀرت جو!

○

تون ئې نازھە ملىرُ

آھائى مارئي!

توئي وھ تې واريو پنھنجو پاك پنىرُ،

آھائى مارئي!

آھ آجايل اگب جيان مۇنھنجو ساھ سريرُ،

آھائى مارئي!

ھاء، آپاگې مائ تو كاريو پنھنجو كيرُ،

آھائى مارئي!

اوگې! تون چا اگھندين مۇنھنجي فيثان نيرُ!

آھائى مارئي!

○

جانَ جانَ جيانَ آنءِ

تانَ تانَ تنهنجو نانءِ

مون کان سور نہ وسري-

ڏاڏا ڏاڏا ڏينھڙا

للت نہ لنوي کانءِ!

واجهُ نہ وجهي اوڀرو

توتي ھ ڪي ھانءِ!

ٿرُ ڪُڇاڙو تو بنان!

مون ڪھڙو ٿرُ ٿانءِ!

ڏات بہ تو بن ڏنءِ ڏنو

ڏانءِ نہ آيو ڏانءِ!

تو بنِ آنءِ نہ آنءِ

ساجن! تنهنجو نانءِ

مون کان سور نہ وسري-

○

مَکي چارَ چَتنَ

جيجان تن جتن

ساريان پئي سَکَ کي

او شل! اچن اوچتو

واري واڳا وطن،

جيجان تن جتن

ساريان پئي سَکَ کي

ڏونگر منجه ڏکوئيو

ڏاڍو ڏيهن ڏتن،

جيجان تن جتن

ساريان پئي سَکَ کي

پُتن پر پٽڪائيو

تن جي پار پتن،

جيجان تن جتن

ساريان پئي سَکَ کي

ٿانگهہ آنهن جي ٿانگهيان

ٿاتِ آنهن جي ٿن،

جي جان ٿن جتن

ساريان پئي سڱ کي

○

جِيڏِيُون شال جِيَن

پَرديسي پانڊيٽڙا!

سونارن جڻن سنڌيو، روحن ريهه ڏين،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

اڪيون جن لاءِ آليون ڪيو جهڙ جهمن،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

اڪيون آت اڪنديون، جن جي سونهن سڪن،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

منڻون سور نه وسريا، سهسين سال ٿين،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

ڪهه ڄاڻان ايندا ڪڏهن واري واڳ وطن،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

ڪهه ڄاڻان ڪنهن رت ۾ مون سان سيڙو ڪن،

پَرديسي پانڊيٽڙا!

تُون تہ وسين پي پار، مون
ڏينهن نه آلهي ڏم سان

پڪون سامهون سير جي
پڇن ڪونه پٿار، مون
ڏينهن نه آلهي ڏم سان

پرکين ٿو مون کي ميان
ويهي پاڻ پرارا، مون
ڏينهن نه آلهي ڏم سان

روز جڪائن جيءَ کي
واڳيتيل ويچار، مون
ڏينهن نه آلهي ڏم سان

اُپ - ڪڇي اوڙاه جا
پرن ڪن ڪپار، مون
ڏينهن نه آلهي ڏم سان

دار به هوندي، آنه تون
مون كان مور نه دار، مون
دينهن نه الهي دم سان

○

آءَ سدا ٻي پارا

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

جُلي جاجي آڻيا- ها، پر ڪپر ڪنوارا

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

لڪي منهنجي ليک ۾ آهي لوڪ ميار،

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

ڪن ڪپيندي ڪپر ٻي، اونو ڪنهن اورار؟

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

وَر وريتيون ڪيتريون ڪا ڪا ٿري تار،

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

تُون ئي منهنجو آڇيو، مان ئي تو آڌار،

سُهڻيءَ سوچيو سير ۾

○

پيچ پنيء پيچ گهڙ -

پويان پاچا رات جا

ڪيڙي ڪاري رات آ

ڪيڙي لنبي ڪڙا !

پويان پاچا رات جا

اوندھ، آتر واء ۾

پاڻيءَ تي ڀن-جهڙ -

پويان پاچا رات جا

مان ۽ پنهنجو پيچرو

وڪا نه ڄاڻي وڙ -

پويان پاچا رات جا

○

آرٽ نه اوبيءِ اُنُ

آجُ ڇا ڪان ڪاپائتي؟

چرخو ڇو هٿن چپَ آ؟ اڱڻ ايڏي سُن!

ڪالھو ڪيون ڪاپائتيون ڳر ڪايون ڪنهن ڪُن!

ويھُ نه ونڪي ڏکُ سان، چپن لائي چُن.

ساوڪ رت ۾ سانورا هيل نه آئين تون ،

آيا سرءُ ڏينهڙا

هنج اڏاڏا، سر سڪا، ڪچاڙيون ڪوٽيون!

آيا سرءُ ڏينهڙا

آهن اتر واءِ جون آتن ۾ اوتون ،

آيا سرءُ ڏينهڙا

مان ۽ آرت آباڻڪا، چار جڏيون جيڏيون!

آيا سرءُ ڏينهڙا

تو کان سوا ميندرا پي ڪنهن کي چاهيان؟

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

ڪيسين ٻاري ڏيئڙا سنجهي ڪر ساهيان؟

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

مون جي مُگرا پاند ۾ ڪنهن سان وراهيان؟

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

ڪيسين ساريءَ لوه سان لاڳاپا لاهيان؟

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

جُنياري تي جڳڻ ۾ ڪيسين نباهيان؟

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

تو ايندي مان آهيان، تون ٺاهين، ٺاهيان،

آءُ ته منهن مُرڪي ڪٿان!

○

هيءَ جا ڏوڏرن ڏات،

لوٽڙيارن لات،

منهنجي مُڪ ملير جي!

روڪي روڪيان ڪيترو

واڻي آڻي وات،

منهنجي مُڪ ملير جي!

سون سريڪا سڄ جا

سُپنا ساري رات،

منهنجي مُڪ ملير جي!

گونجي منهنجي گيت مان

پتڙي ٿي پريات

منهنجي مُڪ ملير جي!

●●●

○

چاريُن ڀرَ چايونُ
 پنهنجون پرايون
 ڳالهه مڙيوئي هڪڙي
 هر ڪو هر ڪنهن جا وٽي
 ڳٽ ڳچيءَ پايونُ،
 ڳالهه مڙيوئي هڪڙي
 ڳالهه ته آهي وڏي جي
 ڇا به هُجن وايونُ!
 ڳالهه مڙيوئي هڪڙي
 هيئن هيٺاين مٿان
 ڏاڍن ڏاڍايونُ،
 ڳالهه مڙيوئي هڪڙي
 تنهنجا ڳوڙها مون رڻا
 توکي ڳر لايونُ،
 ڳالهه مڙيوئي هڪڙي

○

لُنءَ لُنءَ نڪٽي لائَ
ڪُونجُون ڪُٽڪيون روھ ۾

جهر سر جوت پري پئي
آئي چپر چاٽ،
ڪُونجُون ڪُٽڪيون روھ ۾

جرڪي پئي جيءَ ۾
وانگيئڙن جي واٽ،
ڪُونجُون ڪُٽڪيون روھ ۾

ڏورانهين جي ڏاه سان
آپريا اوچا ڳاٺ،
ڪُونجُون ڪُٽڪيون روھ ۾

سارڳ ۾ مرڪن پيا
لڪئي ساڻ لائَ،
ڪُونجُون ڪُٽڪيون روھ ۾

مٽي تَن مَچَن
 او شل ڪَنڌَ نَچَن
 او شل جرڪي جندڙي!

ڪيڏي ڪان ڪان ڪوڙجي،
 ساڌي چُپَ سَچَن!
 او شل جرڪي جندڙي!

ڏهڪايو آ ڏيهه ڪي
 ڏاڍو هيل ڏچَن،
 او شل جرڪي جندڙي!

ڍو تي کاڌو ڍونڍ ڪي
 ٻيهه ٻانڀ ٻچَن،
 او شل چرڪي جندڙي!

هيڏا هاڃا ٿا ٿين،
 ڏسجي ڪير ٻچَن!
 او شل جرڪي جندڙي!

اورانگهٔ اوڙاهه ڪسي
 ناهي ڪر ڪڇن،
 او شل جرڪي جندڙي!

شل ڪي سونهان سير جا
 واهڙ وچ آچن،
 او شل جرڪي جندڙي!

0

رَتو رَنو رات

رانجهن جهنگ سيال تي.

هیر ڏئي ٿي ڏيهه کي

وهم جون وڻيون وات -

جوگين جيءَ جلاڻيو

کيڙي سور نه مات -

ويري وارث شاه جا

پڌرا ڪر پريات!

رَتو رَنو رات

رانجهن جهنگ سيال تي.

○

جَبَل جَارٍ وَدَاهِ

مون سان ساڙ نه ڪج ميان!

سج! تکا کر ترورا ترجیا تیر و ساء

مون سان ماڙ نه ڪڇ ميان!

واء! وسِيهر جان وري چپ اِجا جرڪاءِ،

مون سان ماڙ نه ڪجھِ ميان!

پُقر! مَنہنجا پیرزا گہاء اچا پی گہاء.

مون سان مار نه ڪجھ ميان !

پاڻ ته پنهنجو پر ڪيان هلندي هو تن لاءِ

مون سان ماڙ نه ڪج سڀيان!

○

جر - ڏيئا جهڪن،

سندو تنهنجي سير تي

ڪاريون راتيون ڪاٺيون

تارن سان ٽڪن

سندو تنهنجي سير تي

آڪر، پيرن جهانجرا،

چوليون ٿيون ڇهڪن

سندو تنهنجي سير تي

ڇا ڇا منهنجيءَ ذات سان

چاندوڻا ڇڪن !

سندو تنهنجي سير تي

○

تو کي کهڙي ڪل،

جيءَ نه اچي جهل،

مون کان سنڌ نه وسري

ڪارونجهر جون ڪامڻيون

ڳاڻين ڳاڙها ڳل،

مون کان سنڌ نه وسري

اکڙيون آت اڪڻيون

ڪارون منجه ڪجل،

مون کان سنڌ نه وسري

چپ ڪچيون ڪچنار جون

مکڙيون ساڪ - پئل،

مون کان سنڌ نه وسري

ڪيئي ڪينجهر ڪنڌئين

نورين، نيل ڪنول،

مون کان سنڌ نه وسري

آڏرن ٿا جنهن جوءُ تي
پاريهر جان پَل،

مون کان سنڌ نه وسري

ڪونجون ڪڏڪن روهر
تارن هيٺان ٿَل،

مون کان سنڌ نه وسري

باڪون ساڪون سونهن جون
راتيون روپ رَتَل،

مون کان سنڌ نه وسري

آٿر اوتون واءِ ۾
وچينءَ ويلي آل،

مون کان سنڌ نه وسري

تون چا جاڻين اوپرا
توڪي ڪهڙي ڪَل!

مون کان سنڌ نه وسري

نيٺ ته ڦرندا ڏينھڙا

ڇانگي سارا چل،

مون کان سنڌ نه وسري

مون کان سنڌ نه وسري ...

پيچ ڀنڀي پوٽار

ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

ڪرا رت چڪندڙا

آجري آن ميار-

ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

ڪرا پگهر واسٿان

پورهيت آت پڪار-

ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

ڪرا ٻارن ڪڏڪيون

پوڙهن پالشهار-

ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

ڪرا سُرمي سيند جا

ونين ۾ ويچار-

ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

ڪرا جوڀن ڏينھڙا
 ڳڀڻ جي ڳڻڪار۔
 ڪرا ڏنا ڪيپ ۾
 ڪرا ڀيرن هٿڙا
 آڌر لاءِ آڌار۔
 ڪرا ڏنا ڪيپ ۾
 گنڊيون گونڊر سان ڀريون
 ڪرا وڃ بزار۔
 ڪرا ڏنا ڪيپ ۾
 گهر گهر پينگ، ڀلاوڻا
 ويهي ڪن واپار۔
 ڪرا ڏنا ڪيپ ۾
 موڪي مڇ مڇي ڪڍي
 ڪارائي، ڪمدار۔
 ڪرا ڏنا ڪيپ ۾

○

ساجهر توڙي سنجھ،

سُڀنا ساڳيا ساه ۾

ڪيڏي ڪارونپار ۾

هٿ آئين ٿي وڻجھ،

سُڀنا ساڳيا ساه ۾

گونج اڳي جان گيت جي

ڏات اڳي جان ڏنجه،

سُڀنا ساڳيا ساه ۾

جيون - جڳنو چمڪيا

اڄ ڪي اکين منجه،

سُڀنا ساڳيا ساه ۾

O

جيءَ جهڙايو آڻُ

ماڪَ پوي ٿي مانگهه جي

رهڙن ٿا چڻ چنڊ جو

چهرو اوچا ڏيڻ

ماڪَ پوي ٿي مانگهه جي

ترتيءَ ۾ دهڪن پيا

ڪيئي ڳاڙها ڳپُ

ماڪَ پوي ٿي مانگهه جي

نيٺ ته بادل برسيا پورَ جهليا پوهن،
وٺا مينهن ملير تي

ڪيڏو ڪاريءَ آس ۾ لهساڻو ڪوهن!
وٺا مينهن ملير تي

ڪيڏا ورت چڪائيا کانين کان ڪوهن!
وٺا مينهن ملير تي

شال سدائين سرتيون ساوڪ ۾ سونهن!
وٺا مينهن ملير تي

○

چَن چَن ڪَن ڦَا چَن

پايل پايل پڌن،

اُڏو مينهن اڳوندرو

پلر جي پالوٽ مان

دوتا مارن مَن،

اُڏو مينهن اڳوندرو

مُچَن مُڪَ ملير جي

ڪَچَن ڪاڙها ڪَن

اُڏو مينهن اڳوندرو

لُچَن لوڊيون لاک سان

چِيچَن اڇا اَن،

اُڏو مينهن اڳوندرو

گهڙا چاڻي چيلهه ٿي

ٿاڻيا تن جا تَن،

اُڏو مينهن اڳوندرو

ڪيڏو مَن ڪي پانٿيا
 ساجُهر سانجهيءَ وَنَ!
 آڏو سينهن اڳوندرو

○

وچون وجهي ور
 کڻسن منجهه ککر،
 بوند نه وسي بٽ تي
 گولاڙن ۾ گلڙا
 ايندا، کنهن کي کرا!
 بوند نه وسي بٽ تي
 واجهه وجهي ٿي آپ ڏي
 ور ور تتي ڌر،
 بوند نه وسي بٽ تي
 سڻ سنيها کيترا
 پار نه اڏرن پر،
 بوند نه وسي بٽ تي
 سڄڻ! سانوڻ ساء اڄ
 پس هي پٽ ڀڏرا!
 بوند نه وسي بٽ تي

اڪيون اڪين ساڻ
ڳالهائن ٿيون ڳجهه ۾.

ساجن سونهن ورونهن جو ٺاهي ڳٺن ڳاڻ.

ساجن روپَ روپَ ۾ ڀلاين جو پاڻ.

چڪي ويو چوه سان منن کي مهران.

ڀرندڙ پڪون سِر ۾ چوليون آڀ آڻاڻ.

پائي ڳل ڪراڻڙيون پاڻ سڃاتو ڀاڻ.

آر اُکاري کير!

نه ڪنهن ناو نه ترهو.

گهور گهٽائون گهات تي پو به نه پٺ تي پير.

ڪيڏو ڪارونڊ پيار آ ڪيڏو واڳن وڃي.

گهوريا جيئن ڏينھڙا ساجن سنگ متير.

○

رتا مولهه مٿن،

پانڌي مٿ پٿن-

ڏسندي لهنڊم ڏکڙا!

○

رڳو جيءَ جلاڻيو

ور ور جوڻ-جٿن-

ڏاگها ڏور، ڏهاڳڻيون

ساڳيو مرم نٿن-

سرتيون سج آڀار سان

اچڻو نيٺ آٿن-

ڏسندي لهنڊم ڏکڙا!

بڏيءَ ٿٽ نه اچ، لالڻ لاءِ نه ڏينھڙا!

ڪاريون راتيون ڪسوٽيون، پل پل ڪوڙو ڪچ،

لالڻ لاءِ نه ڏينھڙا!

جهانجھر آچي سون چون، نيچ نڪر ۾ نيچ،

لالڻ لاءِ نه ڏينھڙا!

جيئن جھيٽي ٻاھڙي، مچ نه ساڳو مچ،

لالڻ لاءِ نه ڏينھڙا!

ڪوڙ ڀسارو جندڙي، ساجن تون ئي سچ،

لالڻ لاءِ نه ڏينھڙا!

ڪام نه ڪرهي مار،
سوئي منجهه مهار
جنهن کي پنهنوءَ پوٽيا

ڳولي پيءُ پنيور جي
جنهن جي نيٺ نهار-

ڪام نه ڪرهي مار...

ٿليون ٿورن سان ميان
جن ۾ پنڌ-پڪار-

ڪام نه ڪرهي مار...

گونج ٻڌين ٿو گيت جي
جنن ڪا ڪونج آڌارا!

ڪام نه ڪرهي مار...

جهيٺي اڱارين

كيسين سيڪيان هٿڙا !

چو هٿن پيالِيءَ پٽ جا ڏيٺا ٿو ڀارين !

۽ پو اوت آلاو جي مٽيءَ تي هارين ؟

منهنجيءَ آڇ آسٽ کي جرڪي جيٿارين !

واري جيٺڻ جا جهلا مون کي ٿو مارين !

او شل سرچي سڪ سان پرچي پيٿارين !

O

سانجهيءَ سڄ ٻڌو،

رڻ ۾ پئي راتڙي.

ڪڻڪي اڃن ڪونجڙين

هنيو روھ ٿڌو،

رڻ ۾ پئي راتڙي.

تاري ٽمڪو ٺاه ڪو

سارو آپ ٻڌو،

رڻ ۾ پئي راتڙي.

ها، پر مون ساڻاريو

مٿان لڪ لڌو!

رڻ ۾ پئي راتڙي.

تن کي چئو ايترو

'ڪرھا گھٽ ڪڏو!'

رڻ ۾ پئي راتڙي.

○

ڪٿي رات پئڻي،
رڳو روهم رڻي۔

نه ڪو پڳا نه پهئڙو۔

ڪنوڻ ڪجڻي آپ ۾
ڪاريءَ ڪپ وڻي۔

نه ڪو پڳا نه پهئڙو۔

جُهڙ ۾ جهيڻيءَ باهه جڻن
ڪوڪر ڪونج ڪڻي،

نه ڪو پڳا نه پهئڙو۔

چپ سلايڻ اوچتو
مون کي چنگ ڏئي،

نه ڪو پڳا نه پهئڙو۔

○

واڪا ڪري واءِ!

ڪيڏو تنسيءَ تاءِ!

ڪيڏا ڪوسا ڪڪرا!

اهڙيءَ سَچِ اپارَ ۾ ڪهڙو سات سماءِ!

پنهنجن پيرن جو پيو چرڪائي پڙلاءِ.

ماڳُ نه پيڙو پاڳ ڪي لُن لُنءِ پو به لڳاءِ.

آءُ آساهو، ڏير ڏي مون کي ڌرتي ماءِ!

○

هيءَ تنهنجي ڀاري

ڪنڍي ڪاپاري!

مون کان مورو نه وسرين.

مورو نه وئين من مان اچي هيڪاري،

مون کان مورو نه وسرين.

جڙي مون سان، جندڙي تو جئن جيئاري،

مون کان مورو نه وسرين.

تو بن مان جئن لڪ ۾ ٽانگر جي ٺاري،

مون کان مورو نه وسرين.

تو بن مان جئن سمنڊ جي وير بنان واري،

مون کان مورو نه وسرين.

آءُ آجهائل ڏيئرو ۽ تون ڏياري،

مون کان مورو نه وسرين.

○

او شل هوت اچن

اڪيون جن جي آسري!

هو جي ڳاڙهيون لونگيون ڪلهن مٿي ڪن،

اڪيون جن جي آسري!

جن لاءِ منهنجا ٻول جڻن گريون ساڻ گلن،

اڪيون جن جي آسري!

جن وٽ منهنجون ڳالهڙيون جڻن ڦل ڦاڳ ڦلن،

اڪيون جن جي آسري!

جن سان منهنجو نينهن جڻن سانوڻ مينهن وسن،

اڪيون جن جي آسري!

ڊاهي سارا ڊوهه شل سون وٽ ڊاهو ڪن،

اڪيون جن جي آسري!

تنهنجيءَ جوڙ جهلڪ

موهن، مون من موهيو .
 مون پر ور ور وسوسا، پيار نه ڪائي پگ-
 موهن، مون من موهيو .
 مون من ڪاهه ويڙهيو، ٻاهر جهولا جهڪ-
 موهن، مون من موهيو .
 پت پتير ٿي ويا مون لئه ترچا لڪ-
 موهن، مون من موهيو .
 ڏک به ڏاڙهونءَ گلڙا، ڏک به ڪهڙا ڏک !
 موهن، مون من موهيو .
 مون پر سڀ کان اڳ، تنهنجي مينهن مهڪ-
 موهن، مون من موهيو .
 او شل، اچين اوچتو، واريءَ ڦلن آڪ !
 موهن، مون من موهيو .
 صدين سان سرچي وڃي منهنجو پل پلڪ-
 موهن، مون من موهيو .

○

آڙر، اڙي او کانگ
 فرجا، چالڻ ٿو لنوين؟
 تون ڇا ڄاڻين بانورا، اڄڪلهه سڄڻ سانگ!
 فرجا، چالڻ ٿو لنوين؟
 سُرو سڪو اڪڙئين، مڪرا سُڪا سانگ،
 فرجا، چالڻ ٿو لنوين!
 رڻ ۾ روجه چڙهي ويا، ڏيئي چوه چلانگ،
 فرجا، چالڻ ٿو لنوين!
 آءُ به پوان آهلي، سڻي سانجهي، بانگ،
 فرجا، چالڻ ٿو لنوين!

پُنء پاري، گهر دُور،

ڪر ها آرها پند پر

مون کي سنهنجي جيئري ملڻو فاهين سُر-

پوءِ به ڦلن چانو آ پرين تنهنجو پور-

لُنءِ پر مون نه لڪائيو ڦٽي ڏينهن تنور-

شال نه لڱي لنو ٿئي، لڱا ته ٿيا چور-

پُنءِ پاري گهر دُور!

ڪَل ڪٽوريءَ جيئن

سُرهيوڻ ساجن ڳالهڙيون.

ڪنول ڪارونپار ۾ اڪيون اڪين سيئن،

سُرهيوڻ ساجن ڳالهڙيون.

وڳا سُرَ سرير ۾ اڳ نه ڪڏهن ايئن،

سُرهيوڻ ساجن ڳالهڙيون.

جنن ڪي ڪرڪن ڪونجڙيون تَن تنوارون تيئن،

سُرهيوڻ ساجن ڳالهڙيون.

جنهن مون جيءَ سواسيو تنهن بن ڪندس ڪيئن!

سُرهيوڻ ساجن ڳالهڙيون.

o

ڪَڪَرُ جَهڙُ ڪارو

ليڙا مانڊا لُڪَ ۾.

اکين کان اوجھل ٿيو پنھون* پٺارو.

ڪھندي اڄ مون سوچيو ڪھڙو ڪاھيارو!

لَڪَن لڙڪان ڪيٿرو، اوڙهي انڌارو!

”نه مون لات للات ۾، نه تون ڪوتارو.“

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”آداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻگ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دور جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڙيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي آداس، لڙهندڙ، گڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پَن جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا

پڙهندڙ نسل . پ ن The Reading Generation

ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پٽ ساوا، ڳاڙها، نيلا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پٽ به مختلف آهن ۽ هوندا. اهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ڀرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پٽن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پٽن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پٽ پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پٽن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پٽن سان ان جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پٽن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وس پئانڊڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليگڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃن.

شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، پُڪار
سان تشبيه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود جي مد مقابل
بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

... ..

ڄڻ ڄڻ جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇڏن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهتاڙ ڇڏن ٿا؛

... ..

ڪالهه هيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

... ..

هي بيت اٿي، هي بم - گولي، جيڪي به کڻين، جيڪي به کڻين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فرق نه آ، هي بيت به بم جو ساٿي آ،
جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي
ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي
نشاني آهي.

پڻ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر کڄي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پڻ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين
ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پَن سڀني کي چو، چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي پنهنجو حق، فرض ۽ اٽل گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
 پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَن پَن جو پڙلاءُ.“
 - اياز (ڪي جو بيجل بوليو)